

A85/13

27 maart 1985

BULGAARS-TURKS CONFLICT KOMT IN AMSTERDAM BIJNA TOT EXPLOSIE

Een tot op heden onbekende groepering, de "Pan Turkish Organisation", heeft de verantwoordelijkheid opgeëist voor het plaatsen van een bompakket bij het Bulgaars Verkeersbureau in Amsterdam, dinsdag 26 maart jl. Achtergrond voor deze actie vormt Sofia's omstreden bulgariseringscampagne onder de Turkse minderheid in Bulgarije. Met name onder de rechtse, nationalistische Turken in Turkije is de woede over deze gedwongen assimilatie-politiek groot. Voorzover bekend kwam het echter nog niet eerder tot een gewelddadige actie tegen een Bulgaarse instelling als nu in Amsterdam.

Uit het pamflet dat de daders hebben afgeleverd bij enkele buitenlandse persbureau's, valt af te leiden dat ook in de toekomst soortgelijke acties tegen Bulgaarse doelen verwacht mogen worden. In deze FOCUS zal ingegaan worden op de achtergronden van de bulgariseringscampagne en op de woede die zij gewekt heeft bij met name rechtse Turken.

BULGAARS-TURKS CONFLICT KOMT IN AMSTERDAM BIJNA TOT EXPLOSIE

Bulgariseringscampagne contra oplevend pan-turkisme

Het was de rechtse pers in Turkije, die in januari van dit jaar de eerste berichten verspreidde over "Bulgaarse wreedheden" tegenover de Turkse minderheid in dat land. Druppelsgewijs drongen in Turkije de eerste verhalen door over incidenten tussen veiligheidstroepen en Bulgaarse Turken die weigerden te voldoen aan de eis van Sofia, hun Turkse namen te verwisselen voor Bulgaarse namen. Bij deze incidenten zouden tientallen gewonden en zelfs doden zijn gevallen.

Naarmate er meer gegevens bekend werden over de bulgariseringscampagne onder de Turkse minderheid en de Pomaken (Bulgaren die de islam aanhangen), liepen de schattingen in de Turkse pers over het aantal doden op. De grootste rechtse krant, de Turcuman, noemde zelfs het getal van 850. Andere schattingen lopen uiteen van enkele tientallen tot 500 doden.

Het is niet de eerste keer dat Sofia een bulgarisatie van de Turkse minderheid nastreeft, maar de campagne van de afgelopen maanden was even hevig als onverwacht. Vriend en vijand zijn merkbaar verrast door de doortastendheid waarmee Sofia poogt de naar schatting 1 miljoen Turken in het land "om te vormen" tot Bulgaren.

De bulgariseringscampagne wordt algemeen in verband gebracht met een op handen zijnde volkstelling. Bij de Bulgaren bestaat op grond van recente demografische cijfers de vrees dat de moslim-minderheid - Turken en Pomaken - veel sneller zal groeien dan de rest van de bevolking. Vandaar dat waarschijnlijk nog voor de telling getracht wordt het Turkse aandeel in de bevolking geforceerd terug te brengen.

Reacties op de bulgariseringscampagne

Van Bulgaarse zijde werden vanaf het begin alle beschuldigingen over repressie van de Turkse minderheid categorisch van de hand gewezen en bestempeld als "vijandige propaganda" en "laster". De gebieden waar de Turkse minderheid in hoofdzaak woont en waar de gemelde incidenten zouden hebben plaatsgevonden, werden echter zorgvuldig van de buitenwereld afgesloten. Journalisten kregen geen toestemming deze gebieden in het noord-oosten en zuid-oosten (zie kaartje) te bezoeken.

Pas in de loop van maart werd voor het eerst door een Bulgaarse hoogwaardigheidsbekleder toegegeven dat er een programma bestaat om de namen van de Turken in zijn land te bulgariseren. , secretaris van het Centraal Comite van de Bulgaarse communistische partij, sprak echter van een "spontaan proces". Van Bulgaarse zijde wordt iedere vorm van dwang hierbij ontkend.

De Turkse regering werd pijnlijk en onaangenaam verrast door de berichten over de Bulgaarse Turken. Pas na lang aarzelen en onder sterke druk van rechts, protesteerde zij op 22 februari officieel bij de Bulgaarse regering. Ankara wil ten koste van alles voorkomen dat de zorgvuldig opgebouwde contacten met het communistische buurland gefrustreerd worden. Bulgarije is immers de leverancier van elektriciteit voor Europees Turkije en vormt een onmisbare schakel in de toekomstige gastoevoer uit de Sovjet-Unie. Daarnaast is Bulgarije het doorgangsland voor miljoenen Turkse arbeiders op hun reizen naar en vanuit West-Europa.

Om deze vitale Turkse belangen niet te schaden tracht de regering OZAL, ondanks de roep van rechts om harde tegenmaatregelen, het probleem met de Bulgaarse regering zo omzichtig mogelijk te benaderen. Ankara toont zich daarom zelfs bereid, in tegenstelling tot vroeger, om grote aantallen Bulgaarse Turken - gesproken wordt van enkele honderdduizenden - op te nemen, ondanks de bestaande economische problemen en de hoge werkloosheid in Turkije.

Ook Moskou zou verre van gelukkig zijn met het Bulgaarse minderheden-beleid. De rel tussen Sofia en Ankara dreigt de zopas via het bezoek van de Russische premier TIKHONOV aan Turkije (december 1984) opgebouwde goede verstandhouding tussen Turken en Russen nadelig te beïnvloeden.

Inmiddels zoekt Turkije, nadat het ook na een tweede officiële protestnota geen bevredigend antwoord uit Sofia heeft ontvangen, internationaal, zowel in Europa als in bevriende islamitische landen, steun voor een veroordeling van de Bulgaarse politiek. Bij aartsrivaal Griekenland ontmoet de Turkse verontwaardiging echter slechts hoon. De pers in dat land spreekt van een "koekje van eigen deeg", wijzend op de behandeling van de Koerden in Turkije* .

Opleving van het pan-turkisme

Voor het eerst sedert de staatsgreep van 12 september 1980 vond 22 maart met toestemming van de autoriteiten in Ankara een massale demonstratie plaats in Turkije. In Istanbul gingen naar schatting 20.000 mensen de straat op om uiting te geven aan hun verontwaardiging over de "Bulgaarse wreedheden" en om hun solidariteit te betuigen met de Turkse minderheid. De demonstratie droeg volgens buitenlandse waarnemers sterk het stempel van de verboden pan-turkistische Milliyetci Hareket Partisi (MHP = Nationale Actie Partij) van de geïnterneerde oud-militair Alparslan TURKES** . Deze fascistisch-getinte partij werd in Nederland vooral bekend en berucht via de aan de partij gelieerde jongerenorganisatie Grijsze Wolven.

*Zie FOCUS D85/06 TURKIJE EN DE KOERDEN

**Zie FOCUS D85/05 VERBODEN ULTRA-RECHTSE PARTIJEN IN TURKIJE

De slechte behandeling van "volksgenoten" in Bulgarije heeft in Turkije geleid tot een sterke opleving en openlijke manifestatie van pan-turkistische idealen. Het verlangen om alle Turken te bevrijden van "vreemde overheersing", zoals dat voor de coup van 1980 door de MHP werd verwoord, valt voor het eerst weer openlijk te beluisteren in Turkije, evenals de verheerlijking van het Ottomaanse verleden. Spandoeken met teksten als "HET LEGER NAAR SOFIA" en "DE NAZATEN VAN SULTAN MOHAMMED DE VEROVERAAR WORDEN NOOIT BULGAREN", die tijdens de genoemde protestmars werden megedragen, tonen hoezeer nationalistische gevoelens door de Bulgaarse politiek zijn aangewakkerd.

Een belangrijke rol bij de opleving van het pan-turkisme spelen de rechtse kranten, met name de felle Turcuman, die met maar liefst zes reporters de demonstratie versloeg en groot op de voorpagina de Bulgaarse Turken toeriep: "JULLIE STAAN NIET ALLEEN".

Voormalige MHP-leden die politiek onderdak hebben gevonden in de regerende AnaP (Moederlandpartij) van premier OZAL, zijn verantwoordelijk voor een niet aflatende druk op de regering om haar voorzichtige koers te laten varen en Bulgarije stevig aan te pakken.

Het is duidelijk dat de pan-turkisten, die zich de afgelopen jaren rustig hebben gehouden om het proces tegen hun leider TURKES niet nadelig te beïnvloeden, in de Bulgaarse kwestie een stimulans hebben gevonden zich weer nadrukkelijk te manifesteren in het Turkse openbare leven. Dit zou met zich mee kunnen brengen dat ook geestverwanten in West-Europa, veelal verenigd in zogenaamde "Idealistenhuizen", culturele of emigrantenverenigingen, nadrukkelijker dan voorheen blijf zullen geven van hun idealen en hun anti-communisme.

Het is zeer wel denkbaar dat achter de "Pan Turkish Organisation", die de verantwoordelijkheid heeft opgeëist voor het plaatsen van het bompakket bij het Bulgaars Verkeersbureau in Amsterdam, sympathisanten van de MHP schuilgaan. De Amsterdamse actie geeft aan hoever sommige pan-turkisten in het uitdragen van hun anti-Bulgaarse en anti-communistische gevoelens wensen te gaan.

FAZ. 14-2-1985